

Krzysztof Sas-Nowosielski

"Genetyka zachowania", R. Plomin [et al.], [Warszawa] 2001 : [recenzja]

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy 1/1, 33-34

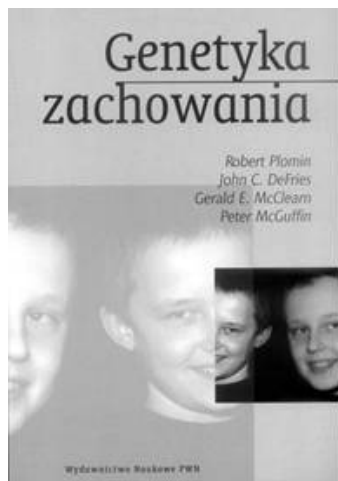
2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Krzysztof Sas-Nowosielski

Plomin R., McGuffin P., McClearn G., DeFries J. (2001). *Genetyka zachowania*. Wydawnictwo Naukowe PWN.

Od wieków ludzie zastanawiali się na ile to, jacy są nie tylko pod względem fizycznym, lecz także charakterologicznym czy „duchowym”, jest darem natury – jakkolwiek byłaby ona definiowana – a na ile efektem oddziaływania środowiska, w którym człowiek żyje. Przez dłuższy czas dociekania na ten temat pozostawały domeną filozofów, a później także psychologów i pedagogów (np. orientacja biologizyczna w pedagogice). Choć niezwykle bogaty, dorobek myślowy w tym zakresie był zbyt spekulatywny, by mógł stanowić źródło bardziej kategorycznych odpowiedzi. Nie były przecież znane ani mechanizmy dziedziczenia, ani tym bardziej metody ich poznawania.

Współczesna nauka stoi pod tym względem na zdecydowanie bardziej uprzywilejowanej pozycji, dysponując możliwościami poznawania rzeczywistości, przy pomocy takich nauk jak etologia, psychologia ewolucyjna czy wreszcie genetyka behawioralna. Przedstawieniu dorobku tej ostatniej poświęcona jest książka, do lektury której w niniejszej recenzji gorąco zachęcam.

Napisana przez wybitnych specjalistów, „Genetyka zachowania” prezentuje współczesny punkt widzenia na problem wzajemnych zależności między „naturą a kulturą”, „genami a wychowaniem” w kształtowaniu licznych właściwości osobniczych: od zdolności poznawczych, poprzez cechy charakteru i zaburzenia osobowości, po sposób odżywiania się, czy podatność na działanie środków uzależniających (alkoholu, narkotyków). Nie wdając się w szczegółowe rozważania – po te odsyłamy do lektury – niemal w każdym aspekcie naszego funkcjonowania w sferze, nazwijmy to ogólnie, „duchowej” obserwuje się wpływ genów (którego wielkość określana jest przy pomocy tzw. współczynnika odziedziczalności) i w tym względzie słynne powiedzonko Johna Watsona: dajcie mi tuzin zdrowych niemowląt i dajcie nad nimi pełną kontrolę, a ja wychowam każdego z nich zgodnie z waszymi życzeniami, można zamknąć w jednej szufladzie z mitami o płaskiej ziemi i bajkami o krasnoludkach. Jednocześnie jednak, w żadnym przypadku geny nie stanowią gotowego przepisu na człowieka, stanowią jedynie o predyspozycjach do bycia mniej lub bardziej

zdolnym, mniej lub bardziej podatnym na określone schorzenia czy zaburzenia. To na ile predyspozycje te się ujawnią w aktualnie posiadanych cechach czy sposobach postępowania, zależy od szeregu innych czynników, w których niemałą rolę odgrywa środowisko społeczne (w tym wychowanie).

Zaletą „Genetyki zachowania” jest to, że jest to książka, w której może się odnaleźć zarówno czytelnik, który jest laikiem w zakresie poruszanych w niej zagadnień – wiele z nich jest przedstawionych na modłę popularnonaukową – jak i dobrze obeznany w nomenklaturze naukowej i oczekujący np. konkretnych informacji na temat rozwiązań metodologicznych stosowanych w badaniach genetyków behawioralnych.

Dr Krzysztof Sas-Nowosielski jest kierownikiem Zakładu Pedagogiki w Katedrze Humanistycznych Podstaw Kultury Fizycznej AWF w Katowicach.